

יום ה' ט"ז חשון תשע"ו - (י"ז חשון חזרה שיש"ב"ק)

הלכות ברכות סימן נג

(בו) שונא, יכול למחות בו (נד) קדם שהסכים (נג) [כג] עליו (מהר"ם עדוהא סימן סד ומהרי"ק שורש מה). ומי שהיא (נח) שונא לשלתי-צבור לא יעלה לספר-תורה שקורא התוכחה (אור ורוב): כ' אם אחד רוצה לומר תפלה (נט) בשביל (נד) אביו ואחד רוצה לומר בשביל אחר, מי (ס) שיצדקה (סה) הקהל לומר תפלה (סא) הוא יאמר: כ"א אין למנות שליית-צבור עליפי שר עובד גלולים (סב) אף-על-פי שרבו העבור הפצעים בו: כ"ב ישלית-צבור (סג) בשכר (כו) עדיף טפי מבודקה: הגה ואין לאדם (סד) להתפלל (סה) בלא רצון (סו) הקהל. וכל מי

שערי תשובה

[נג] עליו. עב"ט. ומ"ש בענין שונא לעלות לקראת התוכחה ע"ש בשערי תשובה סימן נ"ג וקרא בתפלה שיהיה ע"ש מוציא תפלה י"ח בתפלתו או הנה יחיד יכול לעכב דאין נעשה שלוחו בע"כ. משא"כ עשה שפלים בקיאים רק הש"ץ הוא לפיכך אין כ"כ קפידא. ואובן שהנה ש"ץ שכיר שנה והשלים שנתו והתחיל להתפלל ע"ד ימים מספר מהשנה החדשה, ומקצת אנשים כמו בו באמנם שגבר נשלם השנה שהשכיריהו ואנשים רוצים אותו עוד, והש"ץ טען שמאחר שכבר התחיל להתפלל בתפלתו נראים שהם מדישנה החדשה ולא מאנו בו, שלחיתו שכיר שנה מקצתה ככלה ושיפרעו לו משלם, פסק בתשובת מ"צ הרה"ק עם הש"ץ. ע"ן לקט-הקמח די ר' ע"א: (כג) עליו. אכל אב נעשה שונא לאחר שהסכים עליו אין יכול למחות, אלא הש"ץ קנה לומר פברש שגיר הקנאה מלבו ויוצאנו בתפלתו, מהר"ם פאדואה ט"ס. וכתב מהר"ש"ל פ"ק דחילן סי' נ"א: הא דיהודי יכול למחות חוקא אם הוא מהנשואים עלים ומסים ואע"פ שאינו חשוב כ"כ. ודוקא שיש ש"ץ אחר שייכלה הקהל להשכירו בקמיו, אכל אם אינו בנמצא או שיש בנמצא אלא שבה להוסיף בנמיס, וכולין הקהל לומר ל' אין יכולת בדיעו להוסיף בעבור שנאחו אלא הוא יוסף משלו; ואף אם יברר טענתו שנה השני מעלה מן הראשון כנגד חוספות הדמים אפ"ה יכולת הקהל לומר אין יכולת בדיעו להוסיף כ"כ בקמים עכ"ל (כ"ב) השכנר"ג רע"ח ע"ש. וט"ז כתב: ובכ"ר יש מנהג ברוב הקהלות בענין קבלת הש"ץ שהוא על-פי רוב פורעי המס או קרואי עדה ואין השאר יכולים למחות ע"ש, ונ' בתשובת פנסית-תקאל סי' י"ד. כ"ד מ"מ בשם א"ו דש"ץ (איגו) צריך להתניף לעבור, ובמלי דשמיא צריך להוכיחם. וכשם רבי יהודה חסיד כי דש"ץ צריך להיות להקבל בשל"כ שקורא התוכחה סגנה היא למי שאינו אוהבו, ואמר שאם הוא שונא לא יעלה אף שקוראין אותו ע"ש: (כד) אביו. ר"ל שמת אביו ורוצה להתפלל כשמונת לענש וענ"כ ח' יכלה. וכתב מהר"ם דר"ן וברא לברא מטר לצאה. ודוקא כשקוראין אותו ואינו עולה מקצת ממי ע"ש: (כז) אביו. ר"ל שמת אביו ורוצה להתפלל בדרך האבלים: (כח) הקהל. ודוקא קריש יוכל לומר בשביל אביו אבל לא יוכל להיות שליח הקהל להתפלל על-פרסם. ומצוה להניח לאכל להתפלל שהוא נהדרות למת ומצילו מדיח של גיהנם. ונ"ר צ"ט קודם להמוחה אם אין הקהל מקפידין, ע"מ"א: (כ"ו) עדין. כי אז מותר יותר בתפלתו בשביל שכיריו: (כ"ט) הקהל.

משנה ברכות

על-כרחם⁶⁰. ורע"ן נה (מט) הוא גס-בן כמו בשלתי-צבור, שאין יחיד מוחה, כדי שלא ירבה המחלוקת, אלא הולכין אחר רוב או הנבכרים לזה, וכמו שכתבנו לעיל בשם האחרונים. יש מקומות (ג) שיש להם תקנה בבית-הכנסת שאין מניחין לאכל להתפלל כל שבוע לפני המכה פי אם השליית-צבור תקבוע שלהם, אין לדחות התקנה ונעשית מפני עמי הארצות שאינם יודעים ומקיימים התוכחות והתפלות ואומרים ענות ואיכא זלוהא, לך הקנו אפלו על היודעים שלא יתפללו משום דלא ליחי לאנצוין]. אכן במקום דליכא תקנה ומנהג קבוע, מצוה להקלה ודאי לאנצוין]. ודאי (נ"א) בשאין יכול לתת התאמתות וברומה, אין לו להתפלל לפני העמוד. כסב המגן-אברהם: אם יש אכל ומוחל, נדחה האכל מן התפלה מהמת המוחל; ויום שמת בו אביו ואמו, שקורין יארציט, דחה למוהל ולאבלו]. וכל זה שאין הקהל מקפידין על זה, אכל יש רשות ביד הקהל לבחר עליהם מי שיצו: (סא) הוא יאמר. ובתפלת מעריב שהוא איתו כנגד המידים רק כנגד איברים ופדרים, אפשר דאין צריך רצת בעלים ואין הקהל יכולין לעכב לאכל להתפלל מעריב, דמצוה שיתפלל מי שמת לו אביו ואמו. ומכל מקום ודאי אין להתקוטט בשביל שום מצוה עם העבור⁶¹, וקדלקמה בסעיף-קטן סה [פמ"ג]: כ"א (סב) אף-על-פי שרבו העבור הפצעים בו. והשר (ג) בקש מהמעוט הממאנים שישפירו עליו, כי תליה לקבל עבודת בוראנו על-ידי העובדי בוכבים ומזלות: כ"ב (סג) בשכר עדיף. שבוה (ג) אין אחר שאינו הגון רשאי לפשט גלגלו להתפלל, ואם היה בנדבה, הרשות נתונה לכל, וכפרין תדבר יעלה מי שאינו הגון; ועוד, השליית-צבור יהיה בעצמו יתור נהר בתפלתו ובחזונו, הואיל ושכיר הוא. ואף שיש בחנם, צריכין העניים גם-כן למן שכירות הש"ץ. שש"ץ בשכר עדיף⁶² [פמ"ג]: (סד) להתפלל. או לתקע ב"י: (סה) בלא רצון. ואין (נד) לאדם להתקוטט בעבור שום מצוה, כגון גלילות ספר חזרה וכיוצא בו, שהרי שנינו: הענועים מושכים את ידיהם מלחם הפנים והבורגנים חוטפים, ואכילת לחם הפנים הוא מצוה. ופשט

מתרצה בו, כגון שמרומיו אינם ישרים בעיניו וכהאי גוונא, ולא שנתן פסול. דבוה (מז) לכלי עלמא אין יחיד יכול למחות כל זמן שלא ברר מי יש לחש לפנמו: (נ"א) שונאו. ורוצה לומר, שפרש באמת מכבר שהם שונאים זה לזה, לך (מה) יכול למחות בו, דאינו נעשה שלוחו התפלה בשל-קרותו, אכל אם אמר שהוא שונא, לאו כל כמות: (נד) קדם ובו. אכל אם נעשה שונא לשלתי-צבור לאחר שהסכים עליו, תו אין הנחיד יכול למחות, אלא השליית-צבור (נו) מתקב לומר פברש שגיר הקנאה מלבו ויוצאנו בתפלתו. גם אם מקנן שלא להוציא שונא, גם אוהבים לא יצאו⁶³, על-כן צריכין הסננים לזהר בזה ופמ"ג]. כתב בברכ"כ מ"ש בשם אור ורוב: אין שליית-צבור צריך להתניף לעבור במלי דשמיא וצריך להוכיחם; אף בעניני עצמו וראה להעביר על מדותיו ויהיה אהוב להתקל וקדלקמה: (נח) שונא לשלתי-צבור. ורוצה לומר, פיון שהוא שונא לש"ץ (נו) מסתמא הש"ץ גם-כן אינו אוהבו, כי כמים הפנים לפנים וגו', ואולי יבין ש"ץ שקורא בהתוכחה נגד פניו, וחשש סגנה היא לו, על-כן פסק דמפני זה אפלי קראה לא יעלה. והגסת הגדולה כתב דיהר טוב שיעלה משיקנס לענש בשביל שהוא סבבה כבוד התורה⁶⁴, וכן הסכים הנ"א. וכן כתב בספר שערי-אפרים וזה לשונו: צריך שיהיה אהוב להעביר והוא אוהבם, ואם ארע שהקורא יש לו שונא על אחד מהעבור, משל על הסני⁶⁵ שלא יצוה לקרוח לזה לפשת התוכחה מפני שפגנה היא; ואם ירדע שהקורא שונא ומתירא שמה יקראוהו, יצא בין וברא לגברא מביית-הכנסת עד שיקראו אחר וינגס את-רפך, ואם לא יצא ויקראוהו יעלה, פיון שהוא מתבונן משום כבוד התורה, שומר מצוה לא ידע דבר רע. ואסור להקורא להשב בשעת קריאתו עיניו קללה לנוכח שים אדם⁶⁶, עין שם. וכתב בפתי-שערים, דאף להמגן-אברהם יעלה בדיעבד אם קראוהו: כ (נט) בשביל אביו. פרוש, שמת אביו, ורוצה להתפלל בדרך האבלים, פי תפלה היא יותר מצוה מאמירת הקדיש: (ס) שיצדקה הקהל⁶⁸. השעם, (מה) ודוקא קריש יכול לומר בשביל אביו ואין רשות ביד הקהל לדחותו, אכל לא יכול להיות שליח הקהל להתפלל

שער הצידי

(נד) מגן-אברהם: (מה) רש"ל ב"ס של שלמה חילין ע"ש, וקיהם שהולכין אחר ד' טובי העיר או אחר הנבכרים לא שפך כלל זה: (מו) ט"ז ונקנן אבהוב: (מו) פתי-שערים ע"ש: (מז) מגן-אברהם: (מז) פתי-שערים: (נ) בעין זה באלה רבה סימן קלב ופתי-שערים שם ע"ש: (נא) פתי-שערים: (נב) ב"ס קלב: (נב) בית-יוסף: (נג) בית-יוסף: (נד) דברי-משה, מגן-אברהם:

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones. Tél (France) : 01.80.91.62.91 Tél (Israël) : +972.77.466.03.32 contact@torah-box.com

הלכות קרבות סימן נג

ביאורים ומוספים

69) ומדין זה למד בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' ג), שגם הרוצה להתפלל עבור נפטר צריך את הסכמת הקהל לכך, וכן שיכולים הציבור לרצות שיתפלל עבור נפטר גם מי שאינו בנו אלא קרוב בעלמא (או אפילו שאינו קרוב אלא שרוצה לזכותו ולהתפלל עבורו), ואפילו אם יש שם בן שרוצה להתפלל על אביו. וסיים, שלמעשה נוהגים שהאבלים מתפללים לפני התיבה והם דוחים כל מי שרוצה להתפלל עבור קרובים וידידים.

70) ואם הבן מתפלל הפילה חפוזה ופסולה, כתב בספר מנוחה וקדושה (לגה"ח ישראל איסור מפוניבו ח"א שער התפלה סי' יח), שלא די שאינו מטיב לאביו אלא אף גורם להכביד בעונשו.

71) ודין זה שוארצייט דוחה את האבל מלהתפלל, כתב בביד"ל (שם) שהיינו דוקא לאבל תוך י"ב חודש, אבל כשיש אבל שהוא תוך שלשים יום, לענין אמירת קריש עליהם להתחלק ביניהם, אולם אם יש כמה שיש להם יארצייט, נדחה האבל שתוך שלשים יום. וכתב הגשר החיים (ח"א פ"ל אות י ס"ב) שכשמתחלקים ביניהם בתפילה, האבל תוך שלשים יום יהיה שייך עד 'אשרי' שלפני 'ובא לציון', ומי שיש לו יארצייט יתפלל משם ואילך, וכן כתב בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ד סי' ס אות א).

והוסיף בשו"ת אגרות משה (שם), שבתפילת מנחה וערבית יהיה האבל שהוא תוך שלשים יום שייך, ובעל היארצייט ידחה.

ובמקומות שנהגים שהשייך להתפלל סליחות מתפלל לפני התיבה כל אותו יום, כתב לקמן (סי' תקפ"א סי' יד) שהוא קרם לאבל למוהל וליארצייט. והוסיף, שהא"ר (שם כ"ק יז) כתב שאם בעל היארצייט מתענה, הוא קודם, ומ"מ מאשרי שלפני 'ובא לציון' יש לתת גם לאבל להתפלל.

[משנ"ב סי' קא]

וידאי אין להתקוטט משכיל שום מצנה עם הצבורים.

72) ובשוראה שיש מחלוקת מחמת זה, כתב לקמן (סי' תקפ"א סי' יא) שלא יתפלל ואף אב מחמת זה יתפלל מי שאינו הגון. והוסיף הערוך השלחן (סכ"ב) שעל זה אמרו (מועד קטן ה, א) "כל השם אורחותיו וזכה ורואה בישועת אלקים". ובשו"ת חת"ם סופר (יור"ד סי' שמ"ה ר"ה ובענין) כתב שמי שמתפלל תפילה ששייכת לחבירו, לא הועיל לעצמו ולא הפסיד לחבירו, כיון שהתפילה עולה עבור נשמת מי שהיא מגיעה לו.

[משנ"ב סי' קב]

ששייך בקבר עדיף.

73) ולשוכרו להתפלל רק בשבת, כתב השו"ע לקמן (סי' שו ס"ה) שאסור ומשום 'שכר שבת', והוסיף שיש מי שמתיר, וכתב במשנ"ב שם (סי' נג) שמימי אינו רואה בזה סימן ברכה, וסיים שם (סי' נד) שנהוגים להקל בזה, והחושש לדעת האוסרים לא יקצוב עמו ותחילה, ומה שלוקח אחר כך יש לומר שהוא כמותה, וראה עד מה שכתבנו שם.

[משנ"ב סי' קג]

גם אם מכון שלא להוציא השונא, גם אוקבים לא יצא.

64) ובטעם הדבר, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' ט) כיון ששליח הציבור הוא שלוחם וקיבלוהו הקהל על מנת להוציא את הרבים ידי חובתם, ואם מכוון שלא להוציא חלק מהם, על מנת כן לא קיבלוהו ואינו שליח שלהם. ובאופן נוסף כתב לבאר, שהיא דין מיוחד בעניני תפילה, שזה פגם גדול בשליח ציבור אם אינו מכוון להוציא מחמת שונא, ולכן תפילתו אינה תפילה.

עוד כתב שם, שדין זה שייך רק בשליח ציבור שנשלח על ידי הציבור, אבל לא ביחיד הרוצה להוציא כמה אנשים בנדבת לב או לבקשתם. (עוד כתב בהסתפק שאולי רק בתפילה שייך הדבר, אבל לא במקרא מגילה.)

ובזמניו שאין השייך מוציא את הרבים ידי חובה, כתב הערוך השלחן (סי' תקפ"א ס"ה) שלא שייך דין זה, וכמו שכתב המשנ"ב לעיל (סי' נג) לענין יחיד שרוצה למנוע משייך להתפלל.

[משנ"ב סי' קד]

שהוא מבין פבור התורה וכי, משל על הסגן.

65) כאן כתב שהטעם הוא שמבזה את כבוד התורה, ולקמן (סי' תכ"ב סי' יז) לענין לעלות לתורה לקריאת התוכחה, כתב שאין לסרב לעלות משום שגורם שיתקצרו ימיו.

66) וענין הסגן, כתב לקמן (סי' קמ"א סי' טו) בשם הלבנוש, שנהוגים שהגבאי או הקונה את המצוות עומד בסמוך לספר תורה כדי שיהיו שלשה, והוא נקרא סגן, והוא כביכול במקום דשם יתברך שהוא מצוה לקרוא לכל מי שירצה, והקורא הוא הסוסור במקום משה, והעולה הוא המקבל במקום כל ישראל ובשליחותם. עוד כתב שם (בשם מסכת סופרים) בטעם הדבר שידעו שלשה, שהם כנגד האבות.

[משנ"ב סי' קה]

ואסור להקנות לחשב בשעת קריאתו ענין קללה לנוכח שום אדם.

67) ואף בשעת קריאתו עניני ברכה, כתב לקמן (סי' קל"ח סי' ד) שאין לחזן לחשוב לברך אחר, ושעם הדבר כיון שצריך שיהיה כוונתו לקרוא בתורה לשמה ולא לשם מחשבה זרה.

[משנ"ב סי' קי]

שירצה הקהל, וכי, אצל לא יכול להיות שלים הקהל להתפלל על-פניהם, וכי, שהוא נחמדותה למת פמציילו מדינו של גיהנם, וכי, שקורין יארצייט, דוחה למוהל ולאבל.

68) וכשיש שני חיובים באותה דרגה ושניהם מורצים לקהל, כתב בביד"ל לקמן (סי' קלב מאמר קדישין ע"י טו) שיטילו גורל ביניהם, והאחר יתפלל עד 'אשרי' שלפני 'ובא לציון', והאחר יתפלל מאשרי ואילך.

הַלְבוּשׁוֹת בְּרֵכוֹת סִימָן נג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יו]

שְׂאִין זֶה מְבָרַךְ אֶלְא מְבָרַךְ.⁽⁷⁴⁾

(74) ובביאור הדבר (דברי הגר"א, שהוא מקור המשנ"ב) כתב האלף למטה (על המטה אפרים סי' תקפא ס"ק כד), שכיון שמתפלל שלא ברצון הקהל הריהו כמי שגוול את הציבור, ואם יענה 'אמן' נראה כאילו מסכים עמו.

[משנ"ב ס"ק יז]

דְּקָצִין לְפִי קָמוֹן וְנִזְקָיו לְפִי נְפִישׁוֹ וכו', דְּבִתְנֵן שְׂאִינֵי.⁽⁷⁵⁾

(75) וכשגובים החצי לפי נפשות, כתב המקור חיים (ס"ג) שצריך לתת גם עבור בניו הגדולים, ואם יש להם ממון משלהם שעושה רווחים, צריכים הם לתת חצי לפי ממון כשאר האנשים, ואשה אלמנה, כתב המקור חיים (שם) שצריכה לתת כמו האיש, כיון שחייבת גם בתפילה.

(76) ובטעם הדבר שבחזן גובים לפי ממון, ביארו הלבוש (ס"ג) והט"ו (ס"ק יד) והא"ר (סי' נה ס"ק ב) שהעשירים מוכנים להוסיף בשכרו של החזן לפי נעיונות קולו, וכמו שכתב להלן (ס"ק טו) בדעת הרמ"א.

[משנ"ב ס"ק ע]

עֵין בְּחֵשֶׁן מְשַׁפֵּט סִימָן קֶסֶג סִימָן גַּ בְּהַ"ה⁽⁷⁷⁾ וכו', אֵין מְחַשְׁבִּין לְפִי קָמוֹן לְבָד.⁽⁷⁸⁾

(77) שכתב הרמ"א (שם בסופו) ששכר השי"ץ גובים לפי ממון, וביאר המחצה"ש (כאן ס"ק כז) שכונת הלבוש והמג"א (ס"ק כג) לבאר שאין תורה ברמ"א, שבש"ע ח"ימ שכתב שגובים לפי ממון היינו מצד הדין, וכאן שכתב שחצי לפי ממון וחצי לפי נפשות היינו מצד המנהג, ובמקום שאין מנהג יש לעשות על פי הדין, וכן כתב בשו"ת אגרות משה (ח"ימ ח"א סי' מא ד"ה והנה המג"א).

(78) ולענין בניית בית כנסת, כתב הרמ"א (ח"ימ שם) שגובים לפי ממון, וכתב המשנ"ב לקמן (סי' קג ס"ק ב) שהיינו דוקא בבניית בית כנסת, אבל בשכירות בית כנסת גובים חצי לפי ממון וחצי לפי נפשו, ומקור הדברים בשו"ת מהר"ם פאדווא (סי' מב), שביאר שבניית בית הכנסת בדרך כלל היא לזמן מרובה, וכיון שהעשיר אינו יכול לעזוב את ביתו ועסקיו בקלות, סביר שיצטרך יותר לבית הכנסת, וגם שרוצה יותר לפאר את בית ה', אבל העני יכול לעבור לגור במקום אחר ולא יצטרך לבית הכנסת הזה, ועוד, שבשביל עני מספיק להתפלל בצרף וכדו', אבל שכירות בית הכנסת היא לזמן ולכן גובים חצי לפי ממון וחצי לפי נפשות.

ולענין בניית מקוה, כתב בשו"ת אגרות משה (ח"ימ שם) שמצד הדין יש לקבוע לגבות חצי לפי ממון וחצי לפי נפשות, כיון שהוא חיוב הגוף ממש על כל יחיד ויחיד, אלא כיון שמקוה אחד יכול לשמש את כל הקהל, ולכן צריך היה לקבוע הכל לפי נפשות, אך כיון שיש בוה גם חלק של נוי ויופי המקום, יש לקבוע שחצי יהיה לפי ממון.

[משנ"ב ס"ק עא]

דְּכָל אֲנָשֵׁי הַעִיר מְחַבִּים לְתַן לְזֶה⁽⁷⁹⁾ וכו', דְּכָל אֲנָשֵׁי הַעִיר מְחַבִּין לְתַן עַל הַמְּקוֹה.⁽⁸⁰⁾

(79) ואם הרב יכול לפרנס את עצמו בלי ליטול שכר מהציבור, כתב בשו"ת חתם סופר (ח"ימ סי' קסד ד"ה אמנם) שחייב לעשות כן גם בחינם, אך לא כל אדם זוכה לשני שולחנות, והוסיף, שגם אם אינם נותנים לו כדי צרכו ברווח, אין ראוי שיטוב, ולא יבקש הוספה בכל זמן להעמיס על הציבור שבלאו הכי עמוסים.

(80) והוסיף החפץ חיים (קונטרס בית ישראל פי"ג סי"ח) שחייב בניית מקוה קודם אף לבניית בית הכנסת וקניית ספר תורה וכל המצוות, וכן כתב בשו"ת אגרות משה (ח"ימ ח"א סי' מב). ולמכור בית כנסת וספר תורה לצורך זה, כתב בשו"ת אגרות משה (שם, וארו"ח ח"א סי' נא ענף ד) שאם אי אפשר למצוא כסף באופן אחר, צריך למכורם.

[משנ"ב ס"ק עב]

לא יוכל להורוה לְעַם הָאֵיךְ שִׁיתְנֶהְגוּ עַל־פִּי הַתּוֹרָה.⁽⁸¹⁾

(81) ואף אם יודע דרושים חריפים וחילוקים עמוקים, כתב המקור חיים (סכ"ד) שבקיאיות בהוראה לא תלויה בוה, אלא כמו שכתב הרמ"א (נייד סי' רמב כ"ל) לענין כבוד תלמיד לרבו, שעיקר הרבנות בימים אלו היא במי שלימדו פסק ההלכה והעיון, והעמידו על האמת והיושר.

[משנ"ב ס"ק עג]

תִּנֵּן מְאֵמְנָה⁽⁸²⁾

(82) וגם להוריד לו משכרו, כתב המקור חיים (סכ"ה) שנחשב כמו שבמקומם אותו, ואסור.

ואפילו לא נתמנה בפירוש אלא שהחזיק בוה זמן רב ושתקו הציבור, כתב לקמן (סי' קג ס"ק קיב) שאי אפשר לסלקו, ובשו"ת מהר"ם שיק (ח"ימ סי' יח) ביאר לענין חוקת נבאות, שאם מינוהו לזה ובחרו בו, אין לסלקו, מפני שמחלו לו שיעשה מצוה זו וזכה בה, וגם אם לא מינוהו אלא שעשה כן הרבה זמן, מימ אין לסלקו, מפני דרכי שלום.

ולענין ש"ץ ובעל תוכע לימים הנוראים, כתב לקמן (סי' תקפא ס"ק יא) שנהגו שאפילו התפלל או תקע בשופר פעם אחת, אין לתת את המצוה לאחר.

וש"ץ שעזב בגלל שהיה חולה או אנוס מסיבה כלשהיא, כתב לקמן (שם וסי' קג ס"ק קטו) שאפשר למנות במקומו אדם אחר, מימי לאחר שהכריא או שעבר האונס חזרת המצוה לראשון.

[משנ"ב ס"ק עה]

אֶפְלֵה בְּשִׁבְלִי רִנָּן בְּעֶלְמָא יֵשׁ לְמִנְעֵי.⁽⁸³⁾

(83) ולענין למנות ש"ץ מי שיצא עליו קול שעבר על איסור שבועה, כתב לעיל (ס"ק יד) שיש להושיב על כך בית דין.

[משנ"ב ס"ק עו]

שְׁלִיחַ יְצַבֵּר שְׂבָתוֹ זְנִתָּה פִּתַח בְּעֵלְהָ אֵין לְמִנְהוֹ לְבִתְחֵלָה.⁽⁸⁴⁾

(84) ולענין דין יקדשתו האמור כלפי הכהנים, שכתב הרמ"א לקמן (סי' קכח סמ"א) שאם זינתה בתו אין מחויבים לקדשו, כתב המשנ"ב שם (סי' קכד), שבזמן הזה אין מנהג לפסול מחמת זה [ובשעה"צ באן (ס"ק טו) ציין לאחרונים שם].

הַלְכוּת בְּרֵכוֹת סִימָן נג

פד באר הגולה

ח' הלשכה"א בתשובה אחרת ו' תשובת הרא"ש פ"ל ו' תשובת הלשכה"א

שמתפלל בחזקה ודרך אלוהים (סו) אין ענין אמן אחר ברכותיו (בנימין זאב סי' קסג ואגודה פרק כיצד מברכין): **כג** (סו) "שכר שליח צבור פורעים (סח) מקפת הקהל, אף-על-פי שהשליח צבור מוציא הדל בעשירי, מקבל מקום אין יד העני משגת בעשירי: הגה ויש אומרים שגובין (סט) חצי לפי ממונו וחצי לפי הנפשות, וכן הוא מנהג (סז) (ע) תקהלות (מהר"ם פדורה סי' מב): **כד** יצבור שצריכין לשכר רב ושליח צבור ואין בנדם כדי שכר שנייהם, אם הוא רב מקהק וגדול בתורה ובקיי בהוראה (עא) הוא (כט) קודם, (עב) ואם לאו *שליח צבור קודם: **כה** אין מסלקין (עג) חזן מאמנותו אלא אם-כן נמצא (עד) בו (ל) פסול: הגה (עה) ואין מסלקין אותו משום (לז) [לא] רנון בעלמא, כגון שצא עליו שם (עו) שנתפס עם (לז) הכותית (עז) או שמסר אדם, אבל *אם באו

שערי תשובה

אפרים שער ג ובפתחי שערים שם על דברי המג"א בזה: [לא] רנון. עכ"ה. ועין כר"י שהביא מהר"ב"ו בשם הרמב"ם תשובה מכת"י שאין מורידין אדם מקדושתו מפנהר"י גדולה ועד חזן הקנשא אפי"כ עבר עברה בפרהסיא, ואם לא יתקבר עליו זה אינו מה חזין להסירו ולא לפרסמו, ואם נתקנס עליו בעדים אין להסירו או קבל עליו מה שהוא חוב מן חזין ע"ש: **פסול**. ואז אין מקבלין אותו ואפלו נשבע שלא ילך בדרךים אלו, עד (לז) רנון. אבל למנותו לכתחלה אפלו ברנון בעלמא אין למנותו לכתחלה, ויהו משתב המהבר לעיל סעיף ד ואלא יצא עליו שם רע, ע"ת וע"ל סעיף קטן ז מ"ש שם: (לז) הכותית. ומ"מ יש להושיב ב"ד על פכה, מהר"ט כנה"ג.

באר הלקה

דרכי. שלא להפסיק בתפלה: * שליח צבור. עין במשנה ברורה, והוא נובע מתשובת הרא"ש. ומנה וראה האדם גדל החיוב על כל עיר לשכר להם רב שיונה להם במצות התורה ומשפטיה אף להתנהג, ולא יהיו כעוברים המגששים בפלה, דאפלו אם על-ידיהם נדחית לגמרי מצות תפלה אצלם, גם-כן החיוב היה הוא קודם; ובקראת אם אנשי העיר יכולין גם-כן להתפלל לעצמן, בודאי זה קודם. ומנה ויקלאו רמת ופחד איזה מהעצמות הנמצאים מחזין לפדניה שאין להם רב ומורה צדק בעירם, ועון גדול הוא כמו שפארנו: הגם שלוקמין להם שחטו ויבדוק, עם כל זה הלא צריכין לאיש מורה צדק שיונה להם דיני שבת ויום טוב, והלכות פסח החמורה, ודיני טבילת מקוה, וכל פרטי הלכות נדה, ושאר דיני תורתנו הקדושה אשר יצאה אתם האדם נחי בהם ואם לא שהשחטו ויבדוק שיהיה להם למדן גדול ובקיי בתורה התורה ויש לו סמיכה על הוראות מהגדולים המפורסמים דמדינה. וכל-שכן שיש ששוכרין להם ש"ן מפרסם לנגנן גדול בעד כמה מאות רובל-כסף לשנה שנגנן להם בקול גנים, ובשעור פנה היו יכולין ללחץ להם רב ומורה צדק וגם ש"ן שיהיה יוכל לעבר לקניי תהבה בשבת ויום טוב וראשי השנה ויום הכפורים, כאשר במדינותינו, ובדאי היה מתקבל עבור זה תפלתם לפרום, מה שאין פן עמה שהתמנות הש"ן הוא שלא לשם שמים, על זה נאמר "נתנה עלי בקולה על פן שנאתי"ו, וסוף דבר הוא שש"ן י"ד זה הולכת העיר מדחי לדחי, שאין להם מורה ומנהיג בירכי ה', ובאים על-ידיה מחיובי פרתות חס ושלום, השם ישמרנו מאנשים פאלו: * אם באו עליו עדים. עין במשנה ברורה לענין קלא דלא פסיק, ועין בבאר הג"א שמעין: גשין פט עמוד א, קתבות לו עמוד ב, והוא מה שאמר שם במקרא: יצא שם מנה פער אין חוששין לה, ומשמע לכאורה דאפלו קלא דלא פסיק, דאם לא כן יפל קשית הגמרא שם ע"ש. ובקל"ב, שומקפו מקור דין זה, איתא: עדים לשמים, משמע לכאורה דקל-שכן קלא דלא פסיק לבדו בודאי לא מקני. ובתשובות חתם סופר סימן יא הביא דברי זה הפל בו ופסיק דאפלו קלא דלא פסיק, אם הוא מוצה לכל הקהל להתחייב לתן אין צריך למחות בנדם, אמנם אם ימצא אחר מהם שמוחה ואומר אני מאמין לקלא דלא פסיק הנה, יכול למחות בו להעבירו. עוד קמב שם, דלפעמים מורדין אותו על-ידי קלא דלא פסיק אפלו באין מוחה, כגון שצא מקול שנעשה הפעור בפני עדים ונלוו להם למדינת הים, אף-על-גב דליפא עדים בפנינו, כיון דאיכא קלא דעדים בעד אסתן והקול יצא מעקרא על-ידי עדים כשרים, מורידים אותו מהתמנותו, אבל רננה שלא בעדים, אלא מקול יצא מעקרא על-ידי עבר ושפחה נשים, כהא לא מורדין אותו, לא דא נמצא איזה יחידים דמוחים בו ונפ"ל. וקלא דלא פסיק נקרא, אם יום ומקצה לעשות עליו כל העיר, ואין לו אויבים בעיר שנוכל לאמור עליהם שום הוציאה מקול [בכמה כה ע"א]. ובתשובת מהר"ק סימן קפח משמע דלא נקרא קלא דלא פסיק

באר היטב

ואין להתקוטט בעבור שום מצוה, שהרי שנינו הענינים מושכים ודיקה מלקח הפנים, ד"מ מט"מ, מגן אברהם: (כח) תקהלות. ובמקום שאין מנהג יגבו לפי ממונו, עין מגן אברהם: (כט) קודם. קמב כנה"ג בשם תשובה א' דלמנוי חכם מרבינו תורה אפלו הפעוט יוכל לכף לרב, ובמי שאינו ראוי להיות חכם אפלו יתיר יכול למחות, וכן פסק הרשד"ם חלק ארבעים סי' לג, ועין ע"ת: **כז** יצבור שצריכין לשכר רב ושליח צבור ואין בנדם כדי שכר שנייהם, אם הוא רב מקהק וגדול בתורה ובקיי בהוראה (עא) הוא (כט) קודם, (עב) ואם לאו *שליח צבור קודם: **כה** אין מסלקין (עג) חזן מאמנותו אלא אם-כן נמצא (עד) בו (ל) פסול: הגה (עה) ואין מסלקין אותו משום (לז) [לא] רנון בעלמא, כגון שצא עליו שם רע, ע"ת וע"ל סעיף קטן ז מ"ש שם: (לז) הכותית. ומ"מ יש להושיב ב"ד על פכה, מהר"ט כנה"ג.

משנה ברורה

דווקא אם המצוה התקנה על-ידי אחר, אבל אם המצוה התבטל לבמרי, כגון הכנסת אורחים או התנוקת תלמוד-תורה, ויש בידו למחות, בודאי מחוב למחות כדי להתחייב המצוה, שהרי מדינה פופין על ענינים כאלו, כמבאר בחש"ן משפט בסימן קסג סעיף א בהג"ה וסוף סעיף ג: **סו** אין ענין. שאין (כה) זה מקרה אלא מנא"ל⁷⁴, שגאמר "בצע ברך נאץ ה"ו: **כג** (סו) שכר שליח צבור. ובסימן זה סעיף כה שפוסק החציו לפי ממונו וחציו לפי נפש⁷⁵, עין בספר אליהו רבא שמחלק דבתון שאנ"ה⁷⁶, עין שם; ובבאר הג"א משמע שהמתבר חזר בו ופסק שם בהג"ה שבבאן: **סח** מקפת הקהל. שנגבית לפי הממונו: **סט** תשי וכו'. כי יש (נו) סבא לומר שהעני צריך להתחייב כמו העשירי, ויש לפעמים שהעשירים נותנים יותר ממונו להתחייב שיקולו ערב יותר, אם שהעני יכול לילך למקום אחר, על-כן עשו פשרה זאת: **ע** תקהלות. בדרך-משה קמב דמנהג מדינותינו, דל ועשיר נותנין בשנה, ונהו החציו שלפי נפשות, וגם מקל גשוואין (מ) מגיע לו כפי ענין והוא החציו שלפי ממונו. ובלבוש פתב, דבמקום שאין מנהג יגבו לפי ממונו, עין בחש"ן משפט סימן קסג סעיף ג בהג"ה⁷⁷ [מ"א]. ועין בדרך-משה דמשמע מנה, דאפלו דעת הפוסקים דפוסקים לפי ממונו איננו רק בשכירות השליח צבור ששוכרין אותו לזמנים נוראים, דבנה סבירא להו לפי ממונו, כי העשירים מתחייב עשרם לא יוכלו לצאת מקמתיהם ולהניחם ריקם, והעניים יכולים לילך על עתים הללו לעיר אחרת, מה שאין פן בשליח צבור ששוכרין על כל השנה אין מתחייבין לפי ממונו לבד⁷⁸: **כד** (עא) הוא קודם. אף-על-גב דהחסר להם על-ידיהם מצות תפלה, שלא יהיה להם מי שיוציאם ידי חובתם, זה שיהיה רב ומורה צדק שיוציאם תורת ה' ומשפטיה (כח) עדיף מן התפלה. ועין בבאר הלקה שכתבנו גדל החיוב בכל עיר לזה. וכתב בתשובות חתם סופר חלק ארבעים סימן רו דכל אנשי העיר מחייבים לתן לזה⁷⁹, ואין אחר יכול לאמור אין אני צריך לרב ומורה צדק, דמכל מקום צריך לישא בעל עם העבור, דמנא דכל אנשי העיר מחייבין לתן על המקוה⁸⁰, עין שם: **עב** ואם לאו. רוצה לומר, כיון דבלאו הכי לא יוכל להודות לעם

האף שיתנהגו על-פי התורה⁸¹, שליח צבור קודם, שיוציאם (נט) על-ידי פנים ידי חובתם בתפלה: **כה** (עג) חזן מאמנותו⁸². והוא הדין (ס) לכל התמנות במקום שלא נהגו למנות לזמן ידוע, והשעם, שלא יחשדוים (סז) שנמצא בהם פסול: **עד** (עד) בו פסול. (סז) בעדים. ואז אין מקבלין אותו (סג) עד שישבו בתשובה שלמה בלי ערמה ומרמה, אבל בשבועה בעלמא שלא ילך בדרךים אלו לא מהני, דבלאו הכי משבע ועומד מהר-סיני הוא: **עה** ואין מסלקין. אבל למנותו (סד) לכתחלה, אפלו בשביל רנון בעלמא יש למנע⁸³, ואפלו אם הרנון היה עליו רק בלדוהו, ויכול לעיל בסעיף ד: **עו** שנתפס וכו'. ומכל מקום (סה) יש לחש לקול להושיב בית-דין על פכה. שליח צבור שבתו ונתה תחת בעלה (סו) אין למנותו לכתחלה⁸⁴, אף אם נעשה זה אחר ששכר נתמנה, נראה דאין להורידו בשביל זה: **עז** או שמסר אדם. שליח צבור המאמס (סז) על חברו לקמרו לעפרים **שער הציזין** **סו** הג"א: (נו) ט"ד: (נז) פריימנדים: **נח** תשובת הרא"ש: **נח** (נז) פקטת הגדולה: **סא** בית-יוסף: **סב** לבוש: **סג** מגן אברהם: **סד** עלת-תמיד ואלה רבה: **סה** מגן אברהם: **סז** באר היטב. ועין בסימן קכב בבאר היטב שם ובחושני ר' עקיבא אגרי שם: **סז** פליבו ואלה רבה: **סז**

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com